

Kap 113 : Carl XVI Gustaf & Silvia Sommerlath – Ett äktenskap.

Eftersom Carl Gustaf och Silvia hade haft fyra år på sig att lära känna varandras egenheter var det inga överraskningar under bröllopsnatten. Det som kom att skapa konflikter var att Silvia från dag ett framställde sig som en borgerlig yrkeskvinna med hemhörighet i yrkeskvinnors klubb. Detta stred så till den grad mot Carl Gustafs tidigare och senare uttalanden om förhållandet man-kvinna att de kom att dominera skrivierna:

* Vad anser ni om jämlikhet? Är full jämlikhet genomförbar?

– Svårt att säga. Jag förstår faktiskt inte riktigt hur det skulle gå till bara. Det är ju en jättefin tanke och det är bra allting. Men i praktiken? Jag begriper inte hur man ska kunna genomföra det. Till en viss gräns ja – så att det inte blir alltför stora skillnader. Men sen har ju alla människor ändå olika kapacitet.

* Vad tror ni om jämlikhet mellan könen då? Får den sträcka sig hur långt som helst, anser ni?

– Om det är någon som tycker det är roligt så gärna för mig. Jag själv tycker inte det. Jag tycker en kvinna ska vara kvinna och sköta det hon ska göra, uppfostra barn och ta hand om hemmet. Det är klart att vill hon ha ett yrke så ska hon ju få det. Men det där att propa på att det ska vara jämlikhet, det tycker jag också är lite överdrivet. Jag vill ha en fru som är hemma och sköter hemmet.

* Kvinnan passar bäst till att uppfostra barn?

– Ja, nån ska ju göra det också. Moderskänslan hos kvinnan – det är väl en gammal instinkt hos henne.

* Om ni hade söner och döttrar, skulle ni göra skillnad i deras uppfostran? Skulle flickorna få förbereda sig för kvinnliga sysslor?

– Ja, inte skulle jag väl skicka ut min dotter och titta på industrier och sånt i den omfattning som jag har gjort. Om hon nu inte var speciellt intresserad och definitivt måste ut och titta på sånt.¹

* Hur ser kronprinsen på kvinnans ställning i dagens samhälle?

– Ja... jag är gammalmodig i den här frågan. Enligt min uppfattning ska kvinnan bli kvar hemma vid spisen. Det är klart att hon ska ta anställning om hon är intresserad av något område. Men det är viktigt att de som har möjlighet är hemma och sköter hem och barn. Det finns också de som tycker det är trevligt. Det verkar överdrivet att alla kvinnor vill skaffa sig ett arbete.²

Men kvinnor fick gärna visa framfötterna så länge det inte inkräktade på mannens privilegier: ”Jag tycker om flickor som står på egna ben. Inte bara väna och ljuva.”³ Carl Gustafs motto till trots, att man skall följa med sin tid, har han knappast ändrat åsikt i frågan: ”Feminismen har misstolkats, det är inte agitation [för jämställdhet], det är förståelse för skillnader. Man skall undvika konfrontationssvängen.”⁴ Silvias ståndpunkt var identisk. Kvinnans frigörelse skulle varken ske på männens bekostnad eller genom att ta efter dem. Lättare sagt än gjort dock.

När äktenskapet väl var klart fick Carl Gustaf frågor om sin egen roll: ”Man måste hjälpas åt i äktenskapet, så nog ska jag vara med och passa barnen. Sätta på dem rena blöjor och sånt

¹ Elisabeth Frankl. Intervju med kronprins Carl Gustaf. Expressen, 1969-12-14.

² Kirstio Kallio. Kvinnan ska stanna vid spisen. Svensk Damtidning, 1972:31.

³ Rainer, 1996. [Citat från 1967.]

⁴ Mats Nyström: Kung i tiden - Intervju med Carl XIV Gustaf inför 60-årsdagen. SVT1, 2006-04-30, kl 20:15.

med, det kommer man väl inte ifrån.”⁵ Några blöjor har det dock aldrig blivit och det var Silvia som fram till 1982 stannade hemma för att passa barnen. Detta var hennes egen idé. Hon ansåg att en mor kunde bidra till barnens utveckling på ett sätt som inte fadern kunde.⁶ Så småningom framkom dock att Silvia tog hjälp av både barnsköterska och barnjungfru för att klara arbetsschemat och att Carl Gustaf höll sig undan.

Resten av 80-talsdiskussionen är svår att referera. När Carl Gustaf & Silvia gifte sig hade drottning Louise varit död i 11 år. Silvia kände sig inte bunden av den traditionella drottningrollen. Hon var en modern drottning. 1984 gick hon t o m kurser för att lära sig mera om krigsmakten. Responsen från omgivningen var dock splittrad:

* Bevarar vi journalister ibland könsrollstänkandet med att oftast ställa frågor om hem, barn, barnavård och välgörenhet till drottningen?

– Ja, det kommer fram väldigt klart vid möten med pressen, där vi båda är med. Det är tydligt, att just sådana frågor ställs till mig, medan kungen får helt andra frågor.

* Tror drottningen, att människor vill ha er själv och kungen på en piedestal? Ligger det i monarkins väsen?

– Jag har ofta tänkt på det. Man vill se oss som vardagsmänniskor. Om och om igen, frågar man, om vi lagar vår mat, när vi kan, städar, bäddar, tar hand om våra barn och byter blöjor själva. Men sedan, när det gäller, när det är statsbesök, Nobelfest eller dylikt, då ska vi vara kung och drottning. Då vill man, att vi ska representera Sverige på ett värdigt sätt och inte ... i strumplästen. Vi ska vara vanliga och kungliga, med distans. Kombinationen är svår.

* Vill drottningen själv ha distans?

– När det gäller större officiella sammanhang, ja. Då är det nödvändigt. Men i övrigt vill vi ha det så naturligt som möjligt.⁷

Senare har Carl Gustaf lagt sig i barnens uppfostran. Hans arbetsmoral har gjort det tufft för dem. Så länge de stod på benen var de ”friska” och fick vackla iväg till skolan. Någon aga har det dock aldrig varit fråga om. Carl Gustafs erfarenhet från sin egen uppfostran var att en sådan var meningslös. Det gjorde bara barnen rädda och aggressiva. Han ville ge dem en sådan uppfostran som han själv velat ha. Någon särskilt närvarande far har han dock aldrig varit.

Detta att Carl Gustaf och Silvia undviket att ta ställning i förhållandet man-kvinna fick konsekvenser i debatten om kvinnlig tronföljd. Deras uttalanden var till den grad röriga att det fortfarande debatteras var de står i frågan. Som man säger i grupp 8 ”Det privata är politiskt” och inte minst i kungafamiljer.

SM: Det är en sak jag inte förstår: Varför är kungen emot kvinnlig tronföljd?

CG: För att jag tror att det är en svår situation för en kvinna att vara monark. Det är inte lätt.

SM: Varför är det svårare än för en man?

CG: Först och främst försvinner den manliga ärftliga familjelinjen. Ätten splittras. I dag kan man visserligen ta vilka namn som helst, men den äkta linjen försvinner.

SM: Skulle prins Carl Philip vara en bättre regent än kronprinsessan Victoria, just för att han är man?

⁵ Svensk Damtidning, 1976:11.

⁶ Expressen, 1979-12-23.

⁷ Åhman, 1987: ss. 103-115.

CG: Nej, men jag tror att det är lättare för en man i den ställningen. Kvinnor kan klara det jättebra, det ser vi goda exempel på i Europa, både i Danmark och Holland.

Drottning Margrethe, min kära kusin, är ju strålande! Hon har verkligen alla talanger. Men samtidigt är det inte lätt för henne. Det är en svår position.

SM: Så Carl Philip skulle vara en bättre regent än kronprinsessan Victoria?

CG: Jag vill inte uttrycka det som bättre eller sämre... Kronprinsessan blir en utmärkt drottning, hon gör redan ett fantastiskt arbete. Men det är många situationer där man reser och representerar som blir väldigt jobbiga för en kvinna. Dessutom föddes Carl Philip som kronprins, det får vi inte glömma. Successionsordningen var inte ändrad och han var kronprins i åtta månader. Sen ändrade man på det.

SM: Hade kungen önskat att Carl Philip förblivit kronprins?

CG: Ja, han var ju det! Det är konstigt med retroaktiva grundlagar.

SM: Hade kronprinsessan Victoria varit lyckligare om hon sluppit?

CG: (Skrattar) Det är en hypotetisk fråga, men... (sitter tyst)

SM: Ni blev överkörd av regeringen...

CG: Ja. Vi diskuterade frågan från olika utgångspunkter.⁸

*

De första åren efter äktenskapet, innan de hunnit bli på sin vakt mot omgivningen, var det påtagligt för utomstående hur mycket de tyckte om varandra. Text denna intervju under ett Amerikabesök 1981:

She wore a red dress, a chignon, black patent pumps. She had folded her hands to her lap. He wore a dark suit, his curly hair slicked back. It was a picture of monarchical timelessness reminiscent of other queen and kings and other postage stamps. But when they finally relaxed, when the King crossed his legs and joked and the Queen leaned forward and laughed, they could have been mistaken for almost any other upper-middleclass European couple. On her right wrist she wore a gold Cartier..., his cigarette lighter in the other. He is 35. She is 37. They have two children. They banter with each other. They protectively correct each other's speech. ... Are they prepared for their daughter to marry a commoner, as the King has done? "Yes," said the King. "The times have changed. You can see a living example of that right here." – "He is always making jokes," said the Queen.⁹

1982 flyttade familjen till Drottningholms slott. Den dagliga rutinen var att Carl Gustaf & Silvia under intensivt tidningsläsande och schemadiskussioner intog sin frukost. Carl Gustaf drack en kopp thé utan socker eller mjölk och åt tre smörgåsar, en med ost, en med skinka och en med marmelad. Absolut ingen juice! Den första tiden brukade Carl Gustaf stiga upp tidigt och ta en promenad eller tomt jaga innan han tog bilen in till slottet. Silvia hade eget körkort men lät sig hellre skjutas.

Deras gemensamma verksamhet, ungefär 50 procent, planerades gemensamt. Att vara två om alla beslut förlängde visserligen beslutsprocessen men det blev bättre resultat när allting blev genomdiskuterat. Silvia kom från en annan värld än han och hade friska synpunkter på det mesta. Carl Gustaf tyckte det var en förmån att få arbeta tillsammans med sin hustru, man

⁸ Stephan Mehr. Intervju med kung Carl XVI Gustaf. MånadsJournalen, 1996:5.

⁹ John Duka. Royal Couple: Private Lives in Public Eye. The New York Times, 1981-11-23.

delade det som var viktigt, men de var båda envisa. Dessbättre hade de var sitt kontor så de kunde retirera dit och hämta andan när det behövdes.¹⁰

[CG:] Hon har alltid varit min viktigaste samtalspartner och bollplank. Som person är hon oerhört noggrann, idog och arbetsam, mycket målmedveten. Hon gör alltid research och är strukturerad och metodisk, och hon författar gärna listor över allt vi ska göra. Framför allt de senaste åren, då så mycket har hänt i familjen, har hennes listor varit till stor hjälp för oss. ... Jag är mycket stolt över drottningen. Hon har gjort stora insatser för Sverige, men hon är också en viktig röst i världen i de frågor som hon brinner för. ... Vi i familjen är oerhört imponerade av allt hon åtar sig.¹¹

Med tiden sipprade det fram konfliktungar: Carl Gustafs festande, valet av av umgänge och deras skilda intressen. Silvia undvek jakt, fiske, natur, bilar och friluftsliv. När Carl Gustaf försökt tvinga på henne något har det knakat. Konflikterna om umgänget kulminerade 2011 när Carl Gustafs förhållande med Camilla Henemark blev känt. Det låg dock i bådas intresse att tona ned dess betydelse. Skilsmässa var inte ett alternativ.

*

Några skildringar av deras äktenskapliga problem existerar inte. De jag hittat gör inte ens sken av verklighetsunderlag:

Hösten 1993 spådde det isländska mediet Völvan att Carl Gustaf & Silvia skulle skilja sig.

I samband med 50-årsfirandet 1996 lät TV3 Sifo göra en undersökning om vad Svenska folket trodde om Carl Gustafs och Silvias äktenskap: 28 procent trodde de var mycket lyckliga, 45 procent ganska lyckliga, 20 procent varken-eller, fyra procent ganska olyckliga, en procent mycket olyckliga.¹²

¹⁰ Christina Magnergård Bjers. Ett arbetsäktenskap. Metro, 2001-06-19.

¹¹ Lundgren, 2013.

¹² Expressen, 1996-04-08.